

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1927 kl. 4 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående borttagande i vissa fall av användande av uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m.

I en inom andra kammaren avgiven och till kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 276, har herr *Hage* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, i vilken utsträckning och på vilket sätt bestämmelser må kunna åstadkommas, som innebära i vissa fall borttagandet av användandet av uniform — främst paraduniform — för befattningshavare i statens tjänst samt i vissa fall åstadkommande av enklare och billigare uniformstyper.

Motionen.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1878 års riksdag väcktes en motion, nr 25, vari bland annat hemställdes, att alla civila tjänstemäns uniformer måtte avskaffas och där så befundes nödigt, ersättas med något enkelt tjänstetecken.

*Historik.
1878 års
riksdag.*

Det tillfälliga utskott inom andra kammaren, vilket skulle utreda frågan, fann att motionären delvis underskattat behövligheten av de civila uniformerna, samt att det funnes åtskilliga sådana, som icke utan verklig olägenhet kunde avskaffas, nämligen sådana, som bures av tjänstemän och betjante, vilka stode i nära och livlig beröring med den stora allmänheten, såsom t. ex. de vid järnvägstrafiken, tull- och postverket anställda samt kronofogdar och länsmän. Vad åter anginge de civila paraduniformerna ansåg utskottet, att desamma ej uppbares av tidsandan, som strävade att bringa orden: »dräkten gör icke mannen» till en allmänt verkligt levande sanning, samt att det förty icke vore osannolikt att bruket av dessa uniformer vid uppvaktningar och dylikt inom en ej alltför avlägsen framtid komme att försvinna. I ändamål att påskynda ett dylikt försvinnande, vilket skulle vara till ekonomisk fromma för en mängd ämbets- och tjänstemän, förordade utskottet en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t täcktes i fråga om ämbets- och tjänstemän, vilkas tjänsteutövning icke vore av beskaffenhet att föranleda bärande av uniform, meddela sådant

förklarande, varigenom den skyldighet i detta avseende, som kunde anses åligga dem, bleve upphävd.

Denna utskottets hemställan blev med 98 röster mot 63 av Andra kammaren bifallen, varemot första kammaren på hemställan av ett dess tillfälliga utskott avslog skrivelseförslaget.

1908 års
riksdag.

Frågan återkom vid 1908 års riksdag genom i bägge kamrarna väckta motioner, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla det täcktes Kungl. Maj:t i fråga om de ämbets- och tjänstemän, vilkas tjänsteutövning ej är av beskaffenhet att föranleda bärande av uniform, meddela sådant förklarande, varigenom den skyldighet i detta avseende, som kan anses åligga dem, blir upphävd.

Andra kammarens tillfälliga utskott nr 1, till vilket denna motion remiterades för beredning, verkställde en ingående undersökning av det civila uniformsväsendets tillkomst och utveckling i vårt land, samt tillstyrkte bifall till motionen, vilket jämväl av kammaren bifölls.

Efter vederbörlig remiss av ärendet till första kammaren avgav ett dess tillfälliga utskott utlåtande med hemställan, att kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, men beslöt kammaren med 52 röster, mot 49, som avgavos för utskottets förslag, återremitera ärendet till utskottet.

Med anledning härav inkom utskottet ånyo med utlåtande i ärendet, därvid hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke bruket av paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutövning må kunna avskaffas eller, därest det icke lämpligen låter sig göra, inskränkas, och därefter vidtagna de åtgärder i detta syfte, vartill omständigheterna finnas böra föranleda.

Utskottets förevarande hemställan bifölls av första kammaren. Efter skedd delgivning av beslutet med andra kammaren, beslöt kammaren att utan ytterligare remiss biträda det av första kammaren fattade beslutet, varefter riksdagen avlät följande skrivelse:

»Uti inom riksdagen väckta motioner hava framställts förslag i syfte att inskränka bruket av uniform för civila ämbets- och tjänstemän.

Rörande tillkomsten och innehållet av förefintliga bestämmelser angående civila uniformer har inom riksdagen icke någon tillfredsställande utredning kunnat åstadkommas.

Enligt vad riksdagen inhämtat behandlas numera frågor om civila uniformer icke av Kungl. Maj:t utan av Hans Maj:t Konungen personligen efter anmälan eller föredragning av vederbörande departementschef, vilken därefter utfärdar skrivelse i ärendet.

De motiv, som för ett århundrade sedan förelegat för införandet av civila uniformer, synas hava varit dels hänsyn till ställningen inom högre societeten, dels åstadkommande av jämlikhet i förhållandet mellan den civile

borgerlige ämbetsmannen å ena sidan och militären eller adeln å den andra, dels ock ekonomiska skäl, enär då uniformen var billigare än den tidens olika hovdräkter; men dessa motiv kunna uppenbarligen numera icke åberopas.

Av den utredning i ämnet, som av riksdagens vederbörande utskott föreb bragts, framgår emellertid icke, att någon i författning stadgad skyldighet för civila ämbets- och tjänstemän att vid eller utom tjänsteförrättning begagna uniformer finnes, utöver vad som, beträffande daglig dräkt eller s. k. släpuniform, föreskrivits av vederbörande styrelser för tjänsteutövning i beröring med allmänheten, varför bärandet av uniformer vid andra tillfällen tyckes grunda sig på vedertaget bruk och bero på befattningshavarens egen vilja.

Det är emellertid uppenbart, att för vissa tjänstemän uniform eller åtminstone tjänstetecken är av nöden i deras tjänsteutövning. Detta gäller särskilt i fråga om sådana tjänstemän, som stå i nära och livlig beröring med den stora allmänheten, såsom till exempel de vid järnvägstrafiken, tull- och postverken anställda.

Däremot synes det riksdagen olämpligt, att civila uniformer bibehållas såsom paraddräkter för uppvaktningar, festligheter och andra tillfällen, som icke hava något samband med tjänsteutövning.

Om än rätta motivet i dessa fall får sökas i en önskan att visa aktning för den uppvaktningen gäller eller för anledningen till festen, så kan det dock ej förnekas, att genom ett användande av uniformer vid dylika tillfällen i vida kretsar den föreställningen gjort sig gällande, att innehavare av civil tjänst söka att framhäva en värdighet och markera en gräns mot andra civila. Givet är emellertid, att en sådan föreställning icke står väl tillsammans med de tendenser till sammansmältning av olika samhällsklasser, som allt mer och mer utbreda sig.

Uppenbart är, att beträffande användande av uniform vid andra tillfällen än under tjänsteutövning, överordnades önskingar eller allmän kamratsed kan på den enskilde utöva ett tryck, som han har svårt att undandraga sig.

Utgifterna för anskaffande av den civila paraduniformen äro även givetvis kännbara för personer med begränsade inkomster.

Riksdagen anser sålunda,

att bruket av paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän bör i de fall, då tjänsteutövning icke påkallar sådan, avskaffas eller inskränkas.

Dock torde, ifråga om de diplomatiska tjänstemännen, dessa av internationella hänsyn måhända böra bibehållas vid sin rätt till paraduniform.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida *icke bruket av paraduniform för civile ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutövning må kunna avskaffas eller, därest det icke lämpligen låter sig göra, inskränkas*, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, vartill omständigheterna finnas böra föranleda.»

4 *Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande Nr 2.*

Med anledning härav avlät Kungl. Maj:t år 1909 en cirkulärskrivelse med erinran att för civila ämbets- och tjänstemän, som ej äro anställda vid krigsmakten, någon skyldighet att vid vissa tillfällen begagna paraduniform icke finnes stadgad.

Utskottet.

Av förestående redogörelse framgår, att riksdagen vid sitt tidigare ställningstagande till det i motionen avhandlade spörsmålet i främsta rummet riktade sig mot bruket av paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän, ävensom att Kungl. Maj:t i anledning därav erinrat vederbörande, att för ifrågakvarande befattningshavare, som ej äro anställda vid krigsmakten, någon skyldighet att vid vissa tillfällen begagna paraduniform icke finnes stadgad och att följaktligen bärandet av dylik uniform icke kan av chef eller annan överordnad påfordras. Efter denna auktoritativa förklaring, som alltjämt äger giltighet, torde paraduniformen rätteligen böra hänföras till så kallade *tillåtna* persedlar, vilkas användning beror på befattningshavarens eget gottfinnande. Vid sådant förhållande och då nu gällande ordning för användande av paraduniformer icke synes vara av beskaffenhet att medföra olägenheter samt anledning till antagande förefinnes, att bruket av dylika uniformer är i starkt avtagande, lärer anledning ej föreligga för riksdagen att nu ägna denna fråga någon särskild uppmärksamhet.

Vad därefter angår motionärens yrkande om åtgärder för en undersökning om i vilken utsträckning den civila och den militära uniformen kan förenklas och i samband därmed bliva prisbilligare samt eventuellt i vissa fall borttagas, har inom utskottet vitsordats och på annat sätt inhämtats, att bruket av daglig uniformsdräkt för civila befattningshavare i statens tjänst under senare åren väsentligen avtagit, samtidigt som på åtskilliga områden gällande uniformsföreskrifter underkastats revision i syfte att åstadkomma förenkling av uniformerna, därvid en tydlig tendens gjort sig gällande att uniform icke skall komma till användning i större utsträckning än vad som ur praktiska synpunkter ansetts nödigt.

En sådan utveckling på det förevarande området är, enligt utskottets uppfattning, den enda riktiga och i full överensstämmelse med tidsandans krav på en snäv begränsning av uniformsväsendet i allmänhet jämte nödig förenkling av uniformerna i de fall dessa, med hänsyn till vederbörande befattningshavares arbetsuppgifter, befinnas erforderliga. Någon tvekan lärer ej heller förefinnas från riksdagens sida att verksamt stödja en sådan utveckling i mån av behov.

Emellertid synes för det närvarande intet dylikt behov föreligga. Det torde i stället få anses självfallet att i motionen berörda spörsmål jämväl i fortsättningen komma att ägnas den uppmärksamhet, som av rådande tidsförhållanden påkallas, ävensom att nödiga reformer på området utan större svårigheter bringas till verkställighet genom vederbörande myndigheters försorg och utan inblandning från riksdagens sida.

I fråga om motionärens yrkande beträffande den militära uniformen anser

sig utskottet allenast böra erinra därom, att nu gällande uniformsföreskrifter för armén efter omfattande prov och försök blivit fastställda genom generalorder så sent som år 1923 och att erfarenheterna rörande lämpligheten av därvid till snitt, färg och utseende i övrigt bestämda klädespersedlar för dagligt bruk ännu icke äro av beskaffenhet att för närvarande motivera förnyad utredning i motionens syfte.

Beträffande flottans uniformer torde böra framhållas, att dessa i allt väsentligt ansluta sig till den internationellt vedertagna sjömilitära uniformstypen och således redan av denna anledning kunna undantagas från den av motionären ifrågasatta undersökningen.

Med anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motion nr II: 276 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 mars 1927.

På utskottets vägnar:

HELMER LAGERKWIST.

Närvarande: herrar Lagerkwist, Leffler, Anderson i Linköping, Bergström i Bäckland, Andersson i Falkenberg, Bergström i Hälsingborg, Bernström, Mårtensson, Sundström och Hammarlund.
